

RAPPORT: FORPROSJEKT "SENTER FOR STEDSKUNST" (29.05.08)

Av Anna Widén og Heidi Eriksen.

1. INNLEDNING

2. BAKGRUNN

- 2.1 **Initiativ**
- 2.2 **Historikk**

3. "SENTER FOR STEDSKUNST"

4. KARTLEGGING

- 4.1 **Behovsanalyse**
 - 4.1.1 Spørreundersøkelse
 - 4.1.2 Aktivitet
 - 4.1.3 Dokumentasjon
 - 4.1.4 Nettverk
 - 4.1.5 Behov
 - 4.1.6 Funksjon
 - 4.1.7 Kommentarer
- 4.2 **Resurser**
 - 4.2.1 Tilgjengelighet
 - 4.2.2 Eksempel på nettverk
 - 4.2.3 Beslektede prosjekt i Norge

4.3. Konklusjon

5. BEGREPET STEDSKUNST

6. VEIEN VIDERE

- 6.1 **Fra senter til nettverk**
- 6.2 **MYCELIUM**
 - 6.2.1 Definisjon
 - 6.2.2 Formål
 - 6.2.3 Motivasjon
 - 6.2.4 Prinsipp
- 6.3 **Etablering av MYCELIUM for desentralisert kunstpraksis**
 - 6.3.1 Plan
 - 6.3.2 Organisering
 - 6.3.3 Drift
 - 6.2.4 Webside
- 6.4 **Utfordringer**
- 6.5 **Visjon**

7. Sammendrag

Vedlegg

- 1. Informanter. *Liste over personer som har svart på spørreundersøkelsen.*
- 2. Spørreundersøkelsen. *Spørsmål som ble sendt ut per e-post.*
- 3. Nettverk. *Websider som har blitt besøkt som en del av forprosjektet og ses som relevante*
- 4. Stedskunst i Oppland. Perioden 1983-2008. En historisk oversikt. Av Egil Martin Kurdøl

1. INNLEDNING

Kunstnersenteret i Oppland (KIO) har i perioden okt. 2007 - mai 2008 gjennomført et forprosjekt, "Senter for stedskunst - Norsk senter for stedskunst", med økonomisk støtte fra Oppland fylkeskommune. Forprosjektet har undersøkt sentrale spørsmål vedrørende den stedsspesifikke kunstpraksis i Norge, hovedsakelig gjennom en spørreundersøkelse som ble sendt ut til kunstnere, kuratorer og kunstnersenterne i Norge. Det har også foregått en dialog med resurspersoner i Sverige og Danmark. Forprosjektet har altså hatt kontakt med flere viktige resurspersoner under arbeidet. For at de krav som stilles til en relevant plattform skal fylles, er en deltagende, rikt sammensatt referansegruppe av største betydning for den videre utvikling av initiativet.

Resultatet av spørreundersøkelsen samsvarer med de antagelser som lå til grunn for forprosjektet: Behovet for en lett tilgjengelig plattform med arkiv, dokumentasjon, diskusjon og kontaktinformasjon er stort. Informantene tydeliggjør også nødvendigheten av en dypere refleksjon rundt begreper som "stedskunst" og "stedsspesifikk": Reaksjonene på navnet "Senter for stedskunst" viser at begreper som "senter" og "stedskunst" kan virke mot sin hensikt. Forprosjektet har derfor latt være å anvende disse begrepene som *overskrifter* i den videre prosess.

Med en aktiv kunstpraksis gjennom drøye 25 år, som av aktører i Oppland ofte benevnes som stedskunst, har KiO et sterkt ønske om å bidra til en videre utvikling og synliggjøring av kunstformen.

2. BAKGRUNN

2.1 Initiativ

(Sitat fra søknaden om midler til forprosjektet "Senter for stedskunst - Norsk senter for stedskunst".)

"Interessen og forståelsen for at det er viktig å ta et steds fysiske, sosiale og historiske særtrekk i betraktning når et inngrep eller en handling skal utføres, er i ferd med å etablere seg på mange områder blant annet innen sosialantropologien, byplanlegging, arkitektur og innen kunstnerisk utsmykking. Gjennom økt kunnskap og kompetanse på området stedsanalyse og stedsutvikling, økes også kvaliteten på stedskunst. Det finnes i dag i Oppland en rekke kunstnere, kunsthistorikere, kunst/kulturadministratorer, arkitekter, lærere og andre, som har stedskunst som særlig interessefelt. Mange har det også i større eller mindre grad som arbeidsfelt. Oppland fylke kan ved å etablere et "senter for stedskunst" dekke et nødvendig behov både for kunstnere, kunsthistorikere og publikum og etablere seg som et viktig holdepunkt i kunstlivet."

2.2 Historikk

(Se også vedlegg "Stedskunst i Oppland. Perioden 1983-2008. En historisk overikt" av E. M. Kurdøl.)

Flere kunstnere som var bosatte i Oppland begynte rundt 1980 å jobbe stedsspesifikt med kunst i naturen. Siden den gangen har det i denne regionen eksistert en stor interesse og engasjement for temporære kunstprosjekt med uterom som viktigste arbeidsfelt.

Kunst i natur (KIN), med base i Lillehammer, ble drevet som et tidsavgrenset prosjekt på 90-tallet. Nettverket arrangerte flere symposier og konferanser i Oppland med norske og utenlandske deltagere. Etter oppløsningen av KIN har denne interessen først og fremst kommet til uttrykk gjennom enkeltstående initiativ i samarbeide med KIO.

En historisk oversikt over stedskunst i Oppland har blitt sammenfattet som en del av forprosjektet "Senter for stedskunst". Med et overblikk over mer en 20 år av Opplands stedskunstshistorie, står det klart at stedskunst er en viktig del av Opplands kulturarv. Stedskunst som tradisjon i regionen har betydd mye for kunstneres virke i Oppland, men også på et nasjonalt plan.

Interessen for stedskunst i regionen fortsetter å øke, som et resultat av historien. Derfor er det ikke bare naturlig å drive fram bedre vilkår for denne typen kunst, men for KIO også en helt nødvendig innsats.

3. "SENTER FOR STEDSKUNST"

Forprosjektet har tatt utgangspunkt i de formål for "Senter for stedskunst" som er formulert av KIO, og undersøkt relevansen i disse:

(Sitat fra søknaden om midler til forprosjektet "Senter for stedskunst - Norsk senter for stedskunst".)

"Øke kunnskapen, interessen og forståelsen for stedskunst, blant annet gjennom å arrangere konferanser og kurs. Planlegge og gjennomføre stedskunstprosjekter. Opprette og utvikle et fagbibliotek for stedskunst, herunder forvaltning og bearbeiding av dokumentasjon fra stedskunstprosjekter. Opprette og utvikle eget nettsted for senteret. Søke internasjonalt samarbeid i arbeidet med de tre første punktene."

De skisserte formålene ble grundig diskutert under et innledende idémøte i november 2007 med referansegruppen* som er sammensatt av ulike aktører med aktivitet innenfor området stedskunst. Forprosjektet gjennomførte senere en spørreundersøkelse blant kunstnere, kuratorer og kunstnersenterne i Norge om behovet for et "Senter for stedskunst".

Forprosjektet har søkt å kartlegge tilgjengeligheten av informasjon og dokumentasjon om stedskunst, produsert og vist i Norge, på internett og i norske databaser for kunst og kunsthistorie. Forprosjektet har også sett nærmere på begrepet stedskunst i forholdet til intensjonene med et "senter for stedskunst".

*Referansegruppen: Egil Martin Kurdøl (kunstner), Ingrid Blekastad (dir. Kunstbanken), Per Bjarne Boym (kurator), Borghild Volckmar (representant fra KORO), Åslaug Krokann Berg (kunstner og medforfatter av *Å bevare det flyktige. En utredning om et nasjonalt arkiv for videokunst*), Randi Godø (kurator, Nasjonalmuseet), Janeke Meyer Utne (kurator, Lillehammer Kunstmuseum), Marit Arnekleiv (kunstner), Anna Widén (kunstner), Hilde Aagaard (kunstner) og Per Erik Fonkalsrud (arkitekt) og Heidi Eriksen (daglig leder/intendant, KIO).

4. KARTLEGGING

4.1 Behovsanalyse blant aktører

4.1.1 Spørreundersøkelse

For å gå direkte til kilden gjennomførte vi en spørreundersøkelse blant kunstnere, kuratorer og kunstnersenterne i Norge, som benytter eller har benyttet stedskunst som en av sine uttrykksformer. Informantene ble bedt om å svare på spørsmål om egen kunstnerisk aktivitet innen området, om dokumentasjon av gjennomførte prosjekter og tilgjengelighet av denne, om viktigheten av å etablere et "Senter for stedskunst" samt hva de mente at en slik organisasjon skulle jobbe med.

Spørreundersøkelsen ble sendt ut per e-post til ca 100 mottagere, i perioden 28. januar – 3. mars 2008. Det ble mottatt 48 svar på undersøkelsen, hvorav 42 var konkrete svar på spørsmålene. De aller fleste av informantene ønsker et "senter for stedskunst" velkommen. Kunstnerne var de som var mest entusiastiske i sine svar og mange ønsket mer informasjon om framdriften i prosjektet.

Et sammendrag av svarene gis i de kommende avsnittene under rubrikker som viser tilbake til de stilte spørsmålene.

4.1.2 Aktivitet

Rundt 200 stedsspesifikke kunstprosjekt, som ble gjennomført i perioden 1980 - 2007, er rapportert i undersøkelsen. Signifikant for disse er at de har foregått på ulike steder i hele landet, og spesielt utenfor de større stedene. Initiativtakerne til prosjektene er i hovedsak kunstnere, arkitekter, kuratorer og kunstnersentere.

4.1.3 Dokumentasjon

Mange av prosjektene er i følge informantene godt dokumentert. Det opplyses om kataloger, diverse former for visuell dokumentasjon, presseklipp og radio/TV innslag i inn- og utland. Oversikten over hvor dokumentasjon befinner seg, utover den som er i kunstneres egne arkiv eller på private websider, er derimot liten. Man antar at bibliotek, dagspresse, kunstnersenterne og initiativtakerne til de respektive prosjektene har tatt ansvar for arkivering.

I undersøkelsen uttrykkes det frustrasjon over den manglende tilgjengeligheten til relevante opplysninger når man leter i mengden av publiserte, men uorganiserte webartikler. Prosjekter som ble gjennomført før utviklingen av digitale verktøy og internett, ble dokumentert på vanlig måte og er forståelig nok mer utilgjengelige.

4.1.4 Nettverk

Mange kunstnere svarer at deres nettverk når det gjelder stedskunst er små og lokale eller bestående av kollegaer som jobbet sammen over en lengre tidsperiode. Nettverk oppstår vanligvis i sammenheng med workshops, seminarer, utstillinger og andre konkrete aktiviteter, som dermed blir viktige møteplasser.

Kunstnerne er som oftest medlemmer i NBK og en distrikts- eller fagorganisasjon og registrert hos Kunstnernes informasjonskontor (KIK). Noen kunstnere opplyser om internasjonale nettverk, men etterlyser samtidig en norsk eller nordisk møteplass som kan linkes opp mot internasjonale organisasjoner.

Flertallet av de som svarte på undersøkelsen ønsker et system som tar vare på de ressurser som finnes på området og som kan eksponere dem nasjonalt og internasjonalt.

Flere av informantene påpeker at kunstnere nå for tiden etablerer egne nettverk for diskusjon på tvers av kunstnerisk uttrykk. Noen svarer at man bør unngå å bygge enda en institusjon, noe som beskrives som en uønsket maktkonstellasjon. De som svarte kjenner ikke til andre planer om eller aktører som arbeider for en etablering av et "Senter for stedskunst", men opplyser om satsninger som tangerer prosjektet.

4.1.5 Behov

Informantene etterlyser en resurs som kan hjelpe kunstnerne og andre aktører til å komme i kontakt med hverandre for å utvikle stedskunst som begrep og praksis. I et land med stor geografisk spredning er det behov for en informasjonskanal som opplyser om aktiviteter og en organisasjon som fungerer som pådrivere av stedskunstprosjekter, spesielt ettersom gallerier og museer sjelden tar det initiativet. Det er viktig å ta vare på de temporære kunstuttrykkene. Siden stedskunst stort sett ikke arkiveres hos noen av de tradisjonelle kunstinstitusjonene er en form for organisering nødvendig.

4.1.6 Funksjon

Informantene mener at et "Senter for stedskunst" bør kartlegge gjennomførte prosjekter, bygge opp et arkiv og formidle aktiviteter som finner sted på dette området. Kunstnerne uttrykker behov for tilgang til en webbasert møteplass der de kan presentere egne prosjekter og få kontakt med kollegaer. Kuratorer etterlyser lett tilgjengelig informasjon om kunstnere som arbeider med stedskunst. Kunsthistorikere og andre forskere ønsker et godt arkiv over norsk stedskunst.

I undersøkelsen legger informantene stor vekt på utveksling av erfaringer og kunnskap. Man etterlyser en relevant debatt, referanser og ikke minst en kanal for seriøs kritikk av stedskunst. Det etterspørres et prosjekt rettet mot kunnskap og med fokus på utvikling av kunstformen, et prosjekt som resulterer i en dypere innsikt hos utøvere innenfor feltet stedskunst.

Et "senter for stedskunst" bør være pådrivere og initiativtagere til prosjekter i inn- og utland, samt arbeide for å markere norsk stedskunst internasjonalt. Det bør også bli et viktig tverrvitenskaplig organ for arkitekter, landskapsarkitekter og kunstnere.

Informantene mener at det er behov for et rådgivende organ som støtter stedskunstprosjekter. "Senter for stedskunst" bør kunne informere om rettigheter vedrørende bruk av det offentlige rommet, hvordan man søker om tillatelse hos kommune og grunneiere, samt bidra med kunnskap om hvordan man planlegger og gjennomfører stedskunstprosjekter. Det etterlyses også at man arbeider med problemstillinger som forsikring av temporære uteromsprosjekter og kartlegging av kommuner som ønsker stedskunstprosjekter velkomne.

Generelt understrekes betydningen av et samarbeide med allerede etablerte institusjoner og organisasjoner for å skape en faglig tyngde. Et "senter for stedskunst" bør benytte seg av nøkkelpersoner på området. Det er viktig med en løpende evaluering gjennom kritiske diskusjoner om hva som kommer ut av arbeidet, og for hvem det utføres. Et

"senter for stedskunst" bør ikke isolere seg fra fagområdene som tangerer stedskunst, så som arkitektur og landskapsarkitektur, scenekunst og performance.

4.1.7 Kommentarer

Mange av informantene har uttrykt skepsis til begrepet stedskunst og dets betydning. Hvilken konsekvens får en definisjon av begrepet? Kan egentlig stedskunst fungere som et avgrenset, selvstendig kunstuttrykk, uansett form og innhold?

Kommentarer til prosjektets navn, samt reaksjoner på begrepet stedskunst, tilsier at benevnelsen kan stå i veien for oppfatningen av prosjektets intensjoner.

4.2 Ressurser og referanser

4.2.1 Tilgjengelighet

Gjennom forprosjektet har vi undersøkt tilgjengeligheten av informasjon om visuell kunst som kan betraktes som stedskunst, og som er utført og vist i Norge, på internett og i norske databaser.

www.kik.no er en database der kunstnerne selv har ansvar for å oppdatere informasjonen om sin virksomhet. Kategoriene på www.kik.no er organisert etter ulike teknikker. Det betyr i prinsippet at hele listen av registrerte kunstnere, som per i dag er flere enn 3.000, er aktuelle i søken etter stedskunst, ettersom begrepet ikke utelukker noen form for teknikk.

Bruken av søkeord som "stedskunst", "stedsspesifikk kunst", "site specific art" på google eller andre søkemotorer, gir et mangfoldig utslag. Det fungerer, men mengden av mindre relevante resultat er påtagelig. Søk på alle typer tekstdokument i Nasjonalmuseets database på begrepene "stedskunst" og "land art" gir henholdsvis 2 og 58 treff. (<http://biblioteksok.nasjonalmuseet.no>)

4.2.2 Eksempel på nettverk

Det finnes mange internasjonale nettverk som fokuserer på stedsspesifikk kunst, hovedsakelig med utgangspunkt natur, landskap og økologi. Hvert nettverk har en lang liste over andre webbaserte møteplasser og representerer på den måten en enorm informasjonsbank. De internasjonale nettverk som nevnes her er tatt med som eksempler på hvordan en møteplass kan fungere. Samtidig gir det et bilde av den aktivitet som foregår på det internasjonale plan vedrørende stedsspesifikk kunstpraksis.

AiNIN, Artists In Nature International Network, Frankrike. (www.artinnature.org)

Nettverket gir ingen avgrensninger i spørsmålet om kunstnerisk uttrykk og ønsker velkommen alle aktører som arbeider kunstnerisk med stedsspesifikke prosjekter i naturen.

"AiNIN believe that art in nature implies respecting nature, not using or abusing it for the sake of art. This means a specific creation for each individual site whether it is in a rural, urban or social environment as an alternative for the traditional presentation of art objects in museums, galleries and public spaces."

Environmental Art Museum, USA. (www.greenmuseum.org)

Et webbasert forum for debatt, visning av kunst og presentasjon av kunstnere fra hele verden som arbeider med en forankring i natur og økologi. Greenmuseum.org velger ut hvilke kunstnere de ønsker presentere i forumet ved å ta imot presentasjoner og selv aktivt søke etter interessante prosjekt.

"greenmuseum.org, a new online museum of environmental art, advances creative efforts to improve our relationship with the natural world. Our goal is to inform, inspire and connect people through environmental art and encourage the creation of new work that serves our communities and ecosystems."

Landscape and arts network, England. (www.landartnet.org)

Organisasjonen arbeider for å etablere lokale, nasjonale og internasjonale nettverk på tvers av ulike fagmiljøer. Seminarier, konferanser og møter arrangeres med hensikt å inspirere og øke fokus på visuell forståelse av landskap og miljø.

"As a network one of its founding aims is to encourage collaboration and cross-fertilisation, both in theory and practice. Creativity is at the heart of its agenda, offering unique opportunities for members to explore and relate to a variety of challenges."

Environmental Art from Finland (www.environmentalart.net og www.halikonlahti.net)

Finland har et par websider for stedsspesifikke kunstprosjekter med utgangspunkt i landskap og miljø. For øvrig har det ikke lyktes i denne undersøkelse å finne flere eksempler på internettbaserte nettverk i Norden som fokuserer på stedsspesifikk kunst produsert utenfor de etablerte institusjoner.

4.2.3 Beslektede prosjekt i Norge

"ESCAPE" Foreløpig rapport fra forprosjekt angående etablering av et kompetansesenter for flyktig kunst. Trond Lossius, Mayra Henriquez og Aashild Grana, BEK - Bergen senter for elektronisk kunst, 2008.

"Escape foreslås etablert som dokumentasjonssenter for flyktig kunst. Escape skal samle, bevare og dokumentere flyktig kunst, inklusiv videokunst, og tilrettelegge for bevaring i regi av Nasjonalbiblioteket. Samtidig skal Escape tilgjengeliggjøre og formidle det innsamlede materialet til ulike målgrupper som kunstnere, kuratorer, forskere og publikum. Virksomheten ved Escape skal så langt mulig være forskningsbasert, og skje i samarbeid med forskingsmiljøer ved universiteter og høyskoler."

"Å bevare det flyktige. En utredning om et nasjonalt arkiv for videokunst." Av Mie Berg Simonsen, Marit Paasche og Åslaug Krokann Berg, 2007.

"Selv om kunstfeltet for lengst har anerkjent og verdsatt video som uttrykk, har dette altså ikke gitt seg særlige økonomiske utslag verken i form av innkjøp eller vederlag for bruk eller visning. Konsekvensen er at de kunstnere som arbeider med video har ekstra dårlige økonomiske rammevilkår. Derfor er det nødvendig med et samlende grep for at denne delen av våre samtidige kunst- og ytringsformer skal bli til noe mer enn flyktige blaff som forsvinner fra samfunnets hukommelse og fra vår kulturarv."

"performancekunst.no En ressurs for utøvende billedkunst i Norden."

"Som initiativtager ønsker man ikke å definere hva performance kunst er eller bør være, men å skape en node der diskusjoner kan ta form, der man kan vise til historikk og kontekst. Det største motivet er å synliggjøre og å vise til arbeid som blir laget i samtiden."

4.3. Konklusjon

Initiativet "senter for stedskunst", og relevansen i de formål og den begrunnelsen som utgjorde forprosjektets retningslinjer, har i stor grad blitt bekreftet gjennom kartlegging av situasjonen. Undersøkelsen viser at forekomsten av stedsspesifikke kunstprosjekt i Norge siden midten av 1980-tallet og fram til i dag er omfattende, men bare en brøkdel er synlig i form av tilgjengelig dokumentasjon.

Kunstnere etterlyser informasjon og kunnskap om den norske tradisjon de opererer i. Behovet for en seriøs debatt rundt stedsspesifikk kunst og et nettverk av profesjonelle ressurspersoner er stort. Mange av informantene påpeker at viktige kontakter og nye former for samarbeide oppstår gjennom møteplasser som workshops og seminarer. Det belyser også hvor viktig det er at det etableres en informasjonskanal for stedsspesifikk kunst i Norge, og at den er lett tilgjengelig. Per i dag er dessverre denne kunstpraksisen i norsk sammenheng å betrakte som usynlig sett fra et internasjonalt perspektiv.

Det er et faktum at flyktige kunstformer som ikke har en klassisk markedsverdi verken dokumenteres, arkiveres eller vises i særlig grad av etablerte kunstinstitusjoner. Tendensen er tydeligvis at kunstnere og andre aktive aktører tar tak i problematikken med sikte på å skape en forandring. De prosjekter som har blitt igangsatt i Norge i løpet av de siste årene, som arbeider for å bevare og vitalisere kunst som faller utenfor institusjonenes rammer, er alle med på å forandre vilkårene for den såkalte flyktige kunst. De anstrengelser som gjøres på de ulike områdene har med hverandre å gjøre. Gjennom å holde kontakten mellom de ulike prosjektene, ved å dele erfaringer og kunnskap, kan hver enkelt innsats i de respektive prosesser styrke et felles mål om synlighet og anerkjennelse.

5. BEGREPET STEDSKUNST

(Sitat ur notat "Senter for stedskunst". Funderinger om situasjonsbeskrivelser, betegnelser og navn." av Per Bjarne Boym.)

"Da betegnelsen "sted" ble innført på 1960-tallet av kunstnere som Robert Smithson hadde det en polemisk brodd, det skulle synliggjøre at det ikke fantes noe slik som et "nøytralt sted for kunsten", - les: galleriene og museene var ikke "nøytrale steder", mens alle andre var "belastet". Denne oppfatningen har i ettertiden vunnet stort gehør og det konkrete gallerirommet eller museumsrommet blir nå av svært mange behandlet som et spesielt "sted". Sosiale situasjoner og mentale tilstander er andre eksempler på bruken av "sted" i kunsten, da i betydningen "sted" som får et tilsvarende i form av en "stedsspesifikk" kunst. Mye av denne "stedskunst" finner sted i gallerier og museer og andre kunstinstitusjoner. Bruken av betegnelsen "stedskunst" eller "stedsspesifikk kunst" vil dermed i dagens situasjon være uegnet til å peke på den kunstpraksisen som nettopp har som kjennetegn at den ikke finner sted på disse stedene.... Mitt forslag er at betegnelsen "stedskunst" erstattes av betegnelsen "desentralisert kunstpraksis". På denne måten blir feltet bestemt som et handlingsfelt, ikke som en kunstform eller en kunstgenre i en formal betydning."

6. VEIEN VIDERE

6.1 Fra senter til nettverk

Forprosjektets navn, "senter for stedskunst", har både blitt diskutert i referansegruppen og kommentert av informantene i spørreundersøkelsen. Med dette som bakgrunn har vi gått bort i fra begrepet "senter", fordi det ble oppfattet som begrensende og som en fysisk plass eller ett styrende organ.

Det rådende sentrum for opplevelse av kunst er fremdeles gallerier og museer. Rommets begrensning, både i fysisk og mental forstand, har fått sin motsats i en stadig mer utbredt form for *desentralisert kunstpraksis*. Prinsippet om en ikke-autoritær modell for organisering bør tydeliggjøres og reflekteres direkte i navnet til initiativet.

Forprosjektets konklusjon om behovet for en progressiv møteplass for stedsspesifikk kunst, og prinsippene for videreutviklingen av initiativet, beskrives riktigere som et knutepunkt for *desentralisert kunstpraksis*, enn som et sentrum.

6.2 MYCELIUM for desentralisert kunstpraksis

6.2.1 Definisjon

Prinsippet for et nettverk med utgangspunkt i en *desentralisert kunstpraksis* kan beskrives som funksjonen til et mycelium. Mycelium eller mycel, er betegnelsen på det rotsystem som utgjør soppens egentlige organisme. Mycelet er et enormt nettverk av tråder som befinner seg under bakken. Mycelet er næringskilde og livsgrunnlag. Et mycel har ikke et sentrum eller et synlig resultat, men mange utskudd (sopper).

MYCELIUM er av den grunn ikke noe fast eller konstant. Resultat som oppstår ut ifra et mycel er uforutsigbare i form og innhold, men likheten for dem er at de er tilknyttet gjennom et ekspanderende nettverk.

6.2.2 Formål

MYCELIUM skal være en ressurs for *desentralisert kunstpraksis*, dvs. kunst som skapes og vises utenfor de etablerte institusjoner for visning av kunst.

MYCELIUM har som mål å øke kunnskapen om *desentralisert kunstpraksis* blant allmennheten, samt informere om dets vilkår overfor kulturpolitikere, kritikere, kunstpublikum, gallerister og museumsdirektører og -ansatte.

MYCELIUM skal fungere som et verktøy for sin viktigste målgruppe, som består av kunstnere, kuratorer og kunsthistorikere.

KiO vil med etablering av *MYCELIUM* skape et prosjekt innrettet på kunnskapsbygging, på utvikling av kunstformen så vel som nettverket.

MYCELIUM skal i tillegg til å fungere som pådriver og initiativtager til *desentralisert kunstpraksis*, opprette en møteplass for informasjon og formidling, samle dokumentasjon om gjennomførte prosjekter og arbeide både for et digitalt og et fysisk arkiv.

6.2.3 Motivasjon

Fenomenet *desentralisert kunstpraksis* ses ofte som et moderne og spennende uttrykk, men samtidig savnes et nasjonalt ansvar i form av innkjøp, innsamling av informasjon og etableringen av et arkiv. Kunstformen er avhengig av økonomisk støtte, hvilket i sin tur bestemmes av den aktuelle kulturpolitikken. Det er i dag lite som tyder på at kunst som vises utenfor de etablerte institusjonene er et uttrykk som verdsettes som en del av kulturarven.

På grunn av denne problematikken har det i de senere år blitt initiert flere prosjekter som har til hensikt å forandre situasjonen. Ikke overraskende kommer engasjementet fra kunstnere som arbeider innenfor kunstformer som per i dag ikke har en selvsagt plass i museale samlinger. Problemet er ikke mangel på initiativ eller dokumentasjon, men at kunnskapsbanken når det gjelder *desentralisert kunstpraksis* er fragmentarisk.

Som en ressurs for den *desentralisert kunstpraksis*, ønsker derfor *MYCELIUM* gjennom debatt og aktivitet, å arbeide for bedre vilkår. Gjennom å styrke en kunstform som sjelden produserer salgbare objekter, og som av den grunn er relativt unyttig kunstkapital, bedres også mulighetene for at kunstnere som i hovedsak benytter en arena som ligger utenfor de etablerte institusjonene, får flere oppdrag og økte økonomiske rammer.

6.2.4 Prinsipp

MYCELIUM skal organiseres på en selvstendig og kunstnerstyrt måte. Ettersom etableringen av en møteplass gir mening først når denne besøkes av kvalifiserte bidragsytere er det viktig å innhente kompetanse fra en sammensatt referansegruppe i utviklingen av prosjektet.

6.3 Etablering av Mycelium for *desentralisert kunstpraksis*

6.3.1 Plan

Ettersom *MYCELIUM* sikter mot å være et ekspanderende nettverk foreslås en trinnvis progresjon. Vi betrakter det arbeid som er gjort i forprosjektet som en plattform for videre utvikling. Første steg er etablering av en organisasjonsform som kan bevare og utvikle initiativets formål. Deretter starter arbeidet med en nettside som i første omgang tar utgangspunkt i det samlede materiale om stedskunstens historie i Oppland. Samtidig som nettsiden utvikles arbeides det med organisering og framdrift i et lengre perspektiv. Her blir det viktig å holde kontakt med allerede igangsatte prosjekter og finne strategier og løsninger som er kompatible.

6.3.2 Organisering

KiO ønsker å samarbeide med Oppland fylkeskommune og Lillehammer kommune om etableringen av *MYCELIUM*. En velfungerende organisasjonsmodell er en forutsetning for videre arbeid med prosjektet.

6.3.3 Drift

MYCELIUM skal i startfasen driftes med base i KIO. Redaksjonsråd for nettsiden og planlegging av aktiviteter er oppgaver som krever ekstra ressurser, både i form av økonomi og arbeidskapasitet, i tillegg til de som KIO per i dag innehar.

6.3.4 Nettverk

Første skritt i utviklingen av en nettsida for *MYCELIUM*, er å betrakte som et pilotprosjekt for å prøve ut form, funksjon, innhold og drift. Testperioden tar utgangspunkt i det materialet som allerede finnes tilgjengelig i Oppland. Nettsiden kommer derfor til å fylle en viktig informativ funksjon selv i utviklingsfasen. Presentasjon av *desentralisert kunstpraksis* i Oppland gjennom drøyt 25 år blir tilgjengelig på internett samtidig som man kan etablere nettverket som viktig møteplass, fra både et nasjonalt og internasjonalt perspektiv.

Som et resultat av spørreundersøkelsen fikk forprosjektet inn opplysninger om cirka 200 stedsspesifikke kunstprosjekt som ble gjennomført i Norge i perioden 1980-2007. Muligens er antallet betydelig høyere. Opplysningene er en viktig ressurs som viser til omfanget av denne typen kunstpraksis.

6.4 Utfordring

Det finnes i dag mengder av ulike diskusjonsforum og nettverk på internett. Den største utfordringen i oppstarten av *MYCELIUM* er derfor å skape en aktiv møteplass med høy kvalitet og relevans for sin målgruppe. Det forutsetter at plattformen klarer å produsere interessante artikler og være en kontinuerlig oppdatert informasjonskanal.

Samtidig som *MYCELIUM* skal være et åpent og inkluderende nettverk, så bør en viss avgrensning av kunstpraksisen gjøres for at konseptet skal fungere. Om uttrykket er flyktig eller varig, verket er i en prosess eller er ferdigstilt, er irrelevant. Alle disse tilstandene kan være resultater av en *desentralisert kunstpraksis*. Her bør det gjøres en konkret vurdering av hvert tilfelle, og kriteriene for en slik vurdering må utvikles.

En god kontakt med eksisterende ressurser er nødvendig for å kunne bygge et nettverk som fyller de behov og tilfredsstillende krav, som aktørene i spørreundersøkelsen understreker. En viktig forutsetning i den videre utviklingen av *MYCELIUM* blir derfor å opprette et samarbeid med etablerte organisasjoner og at diskusjoner med aktuelle parter tas videre inn i framdriftsplanen.

MYCELIUM er, med henblikk på de nevnte utfordringer, avhengig av en mangfoldig sammensatt referansegruppe med høy kompetanse på flere ulike områder. Det er en forutsetning for etableringen av *MYCELIUM* at disse ressurspersonene er interesserte i å bidra i den videre prosessen.

6.5 Visjon

Forprosjektet har fått mange forslag og kommentarer fra interesserte bidragsytere under arbeidets gang. Det mest tungtveiende behov som annonseres er behovet for en ressursrik møteplass som kan forandre dagens fragmenterte og usikre situasjon. Vi ser for oss flere møteplasser og flere mycelium som til sammen skaper en sterk og vital plattform for *desentralisert kunstpraksis*. Med start i Oppland ser vi muligheten å kunne inspirere til liknende formasjoner som i igjen kan dra nytta av hverandres innsats.

Et stort mycel av kontakter skaper nye sammensetninger, nytt initiativ og ny kunnskap, og vil ha kapasitet til å forandre vilkårene for en *desentralisert kunstpraksis*.

7. SAMMENDRAG

"*MYCELIUM for desentralisert kunstpraksis*" springer ut av en prosess som startet på 1980-tallet i Oppland, da kunstnere virksomme i Lillehammer-området begynte å gjøre stedsspesifikke kunstprosjekter. Praksisen har vokst seg sterk, og som resultat av et stort antall gjennomførte prosjekter finnes det i dag en genuin interesse for kunstformen i Oppland. Et rikt dokumentasjonsmateriale er tilgjengelig, og nøkkelpersoner med erfaring gjennom mange års aktivitet besitter uvurderlig informasjon. Argumentene for at KIO skal ivareta denne kunnskapen er mange.

I forprosjektet "Senter for stedskunst" har KIO undersøkt behovet for en samlende enhet som fokuserer på stedsspesifikk kunst, og den kunstpraksis som forholder seg til arenaer utenfor de etablerte institusjonene. Gjennom å innkalle en gruppe resurspersoner til et innledende idémøte, ble det lagt retningslinjer for arbeidet i forprosjektet. Der ble det lagt stor vekt på at en behovsanalyse skulle gjennomføres blant aktuelle aktører. Forprosjektet har hatt begrensede økonomiske midler til rådighet og spørreundersøkelsen utgjør derfor hovedmaterialet.

Samsvaret mellom resultatene av spørreundersøkelsen og målene som er skissert i forprosjektets hensikter er påfallende. Det framgår tydelig at etableringen av et arkiv, som tar vare på dokumentasjon så vel som kunnskap, og gjør informasjonen lett tilgjengelig, er veldig nødvendig. For kunstnere som hovedsaklig virker i en kunstpraksis utenfor de etablerte institusjonene, er det viktig å ha tilgang til en felles plattform for diskusjon og referanser. Mye tyder også på at en organisasjon som kan formidle kontakter og aktiviteter er med på å styrke og utvikle kunstformen på flere nivåer.

MYCELUIM er et trinnvis prosjekt med stort utviklingspotensial. Hovedoppgavene er å skape kunnskap om, og refleksjon rundt, en kunstpraksis som lenge har vært aktiv og betydningsfull for norsk kunst- og kulturliv.

VEDLEGG

1. Informanter

Spørreundersøkelsen ble sendt ut til ca 100 resurspersoner. Det eksakte antallet som har fått spørreundersøkelsen er ikke registrert, da vi ba alle om å videresende spørsmålene til relevante mottagere. 48 personer har bidratt med sine svar på de utsendte spørsmålene og/eller uttrykt sin mening om relevansen av et "Senter for stedskunst".

André Marandon, Bergen
Annemor Kvam, Vestfossen
Anne Sara Loe, Ørskog
Arne Ingvaldsen, Bergen
Axel Becker, Stadsbygd
Bente Iben Sandvik, Oslo
Egil Martin Kurdøl, Lillehammer
Erik Grønvold, Oslo
Erik Joung, Arna
Eva Kun, Bergen
Ewa Jacobsson, Oslo
Gunn Harbitz, Fredrikstad
Gunn Morstøl, Isfjorden
Hanne Tyrmi, Harestua
Helena von Bergen, Fredrikstad
Helge Aarset, Bergen
Hilde Aagaard, Lillehammer
Inga Blix, Hamar
Ingrid Astri Kobbervik Stephens, Jevnaker
Ingrid Blekastad (Kunstbanken, Hamar)
Ingrid Juell Moe, Søgne
Ingrid Lindberg, Oslo / Sverige
Janeke Meyer Utne, Lillehammer (Lillehammer Kunstmuseum)
Jannecke Heien, Fyllingsdalen
Jannecke Lønne Christiansen, Lillehammer
Jørn Hagen, Lillehammer
Jørn Rønnau, Danmark
Kjetil Skøyen, Oslo
Knut Wold, Stange

Kristin Røed (Vestfold Kunstnersenter)
Kurt Johannessen, Bergen
Magne Vangsnes, Vangsnes
Marit Arnekleiv, Treten
Marit Hosar, Lillehammer
Marte Johnslie, Oslo
Mats Nordlund, Sverige (KC Väst)
Merete Hol Tefre, Førde
Per Gunnar Tverrbakk, Oslo
Randi Godø, Oslo (Nasjonalmuseet)
Randi Strand, Oslo
Svein Ingvoll Pedersen
Terje Nicolaisen, Oslo
Tina Jonsbu, Oslo
Wenche Kvalstad Eckhoff, Oslo
Ådne Løvstad, Birstrand
Åslaug Krokann Berg, Oslo

2. Spørreundersøkelse

1. Hvor mange kunstprosjekt har du deltatt i (i Norge - som kunstner, kurator, arrangør) som kan betraktes som stedskunstprosjekter (ikke utsmykking eller skulptur i offentlig rom) tidsperiode 1980 og framover? Skriv gjerne ned prosjektets navn, plassering og tidsrom.
2. Vet du om dokumentasjonen av disse prosjektene finnes arkivert og i så fall i hvilken form? (publikasjoner, web, presse) Opplys oss gjerne om detaljer.
3. Hvor tilgjengelig er informasjonen (spørsmål nr 2)? Kan man som generelt interessert (uten kunnskap om nøkkelpersoner) finne informasjon på internett, database eller bibliotek?
4. Som kunstner, kurator eller arrangør i "stedskunstsammenheng", hvordan ser ditt nettverk ut?
5. Mener du at et Senter for Stedskunst er en viktig og hvorfor, med tanke på:
 - a) hva som per i dag eksisterer av tilgjengelig informasjon om aktivitet på området?
 - b) igangsettere, pådrivere av prosjekter på stedskunstområdet?
6. Kjenner du til planer om etablering av lignende prosjekt eller "senter" innenfor stedskunst eller andre former for kunst som betraktes som nedprioritert av museer og institusjoner? Opplys oss gjerne om aktuelle kontakter.
7. Om et Senter for Stedskunst blir etablert, hvordan skulle du ønske at det fungerte i forhold til dine behov?

3. Websider

Informasjon og perspektiv på forprosjektet "Senter for stedskunst" har for en stor del foregått på internett. Følgende sider ses som relevante i denne sammenheng:

<http://www.landartnet.org>
<http://www.artinnature.org>
<http://www.greenmuseum.org>
<http://www.environmentalart.net>
<http://www.koro.no>
<http://www.kik.no>
<http://www.skulpturlandskap.no>
<http://www.halikonlahti.net>

4. Historikk

Stedskunst i Oppland. Perioden 1983-2008. En historisk oversikt. Av Egil Martin Kurdøl